

Sygn. akt II PK 323/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

Protokolant Grażyna Grabowska

w sprawie z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w
Warszawie

przeciwko T.Ł.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 7 grudnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 10 maja 2016 r. ,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. (dalej również jako:
ARIMR lub Agencja) wniosła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego –

wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 3 października 2013 r., sygn. akt VIII P .../12, w zakresie pkt I wyroku w części orzekającej przywrócić W. do pracy w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. na poprzednich warunkach. ARiMR wniosła także o zabezpieczenie roszczenia o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w W. I Wydział Cywilny (I Co .../14).

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt VIII P .../15, Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. pozbawił wykonalności wyrok Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 3 października 2013 r., sygn. akt VIII P .../12, zaopatrzony w klauzulę wykonalności z 11 grudnia 2014 r. – w zakresie punktu I wyroku (k. 138), a także w punkcie II rozstrzygnął o kosztach procesu.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Okręgowy – Sąd Pracy w W. wyrokiem z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt XXI Pa .../16 zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że zasądził od W. na rzecz ARiMR kwotę 6.852 zł, w tym 180 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt 1.); w pozostałym zakresie oddalił apelację (pkt 2.); zasądził od T.Ł. na rzecz ARiMR kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej (pkt 3.).

Sąd ustalił, że T.Ł. był zatrudniony w ARiMR na podstawie umowy o pracę „z dnia 15 listopada 2011 r.”, na czas nieokreślony. Od dnia 24 maja 2011 r. pracował na stanowisku dyrektora w Departamencie Zarządzania Należnościami. Pismem z dnia 2 stycznia 2012 r. Agencja rozwiązała umowę o pracę z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który upłynął w dniu 30 kwietnia 2012 r. T.Ł. wniósł o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne oraz o zatrudnienie go na dotychczasowym stanowisku pracy.

Wyrokiem z dnia 3 października 2013 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.: przywrócił T.Ł. do pracy w ARiMR na poprzednich warunkach, pod warunkiem podjęcia pracy w terminie 7 dni od daty uprawomocnienia się wyroku oraz zasądził kwotę 11.120 zł tytułem wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy (pkt I.), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 10.272 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym z tytułu

kosztów zastępstwa procesowego kwotę 3.600 zł (pkt II.). Wyrokiem z 12 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy w W. oddalił apelację ARiMR od powyższego wyroku Sądu Rejonowego. Postanowieniem z 11 grudnia 2014 r. wyrok został opatrzonym klauzulą wykonalności.

ARiMR wypłaciła T.Ł. zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 3 października 2013 r. kwotę zasądzoną tytułem wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy. W dniu 16 czerwca 2014 r. T.Ł. zgłosił pracodawcy (ARiMR) gotowość do pracy. Z dniem 23 czerwca 2014 r. W. został dopuszczony do pracy i kilkakrotnie oddelegowany na podstawie art. 42 § 4 k.p. do wykonywania czynności na stanowisku zastępcy dyrektora Departamentu w Księgowości.

Na wniosek W. postanowieniem z dnia 13 marca 2015 r. Sąd Rejonowy w W. postanowił wyznaczyć dłużnikowi ARiMR 3-dniowy termin do przywrócenia W. do pracy na poprzednich warunkach zgodnie z wyrokiem z 3 października 2013 r., sygn. akt VIII P .../12.

ARiMR rozwiązała z W. umowę o pracę bez wypowiedzenia w dniu 28 września 2015 r. T.Ł. odwołał się do Sądu.

W tym stanie faktycznym Sąd, rozpoznając powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, uznał za bezsporny fakt reaktywacji stosunku pracy na podstawie wyroku Sądu Rejonowego z dnia 3 października 2013 r. oraz uznał, że w dniu 23 czerwca 2014 r. powód dopuścił pozwanego do pracy na innym stanowisku niż stanowisko zajmowane przez pozwanego poprzednio. Pozwanemu, po dopuszczeniu go do pracy, wyznaczono bowiem stanowisko zastępcy dyrektora Departamentu w Księgowości w trybie art. 42 § 4 k.p.

Według Sądu doszło do wygaśnięcia zobowiązania powoda wynikającego z wyroku Sądu Rejonowego z dnia 3 października 2013 r. przez przywrócenie pozwanego do pracy. Przywrócenie jest skuteczne w momencie dopuszczenia pracownika do pracy, nawet gdyby w dalszej kolejności delegowano go do innej pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p. Według Sądu nie ma „następczej” możliwości egzekwowania zobowiązania wynikającego z wyroku przywracającego pozwanego do pracy w ARiMR wskutek rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem w dniu 28 września 2015 r.

Zdaniem Sądu zostały spełnione przesłanki stwarzające podstawę do zwalczania tytułu wykonawczego, określone w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Według Sądu nie było podstaw do zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Wyrok wydany w sprawie odwołania od rozwiązania umowy o pracę w trybie natychmiastowym może stanowić ewentualny kolejny tytuł, w oparciu o który egzekucja może być prowadzona. Nawet sprzeczne z prawem lub nieuzasadnione rozwiązanie stosunku pracy jest skuteczne i prowadzi do ustania stosunku pracy. W konsekwencji Sąd drugiej instancji oddalił wniosek pozwanego o przeprowadzenie dowodu z odpisu prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 27 stycznia 2016 r., sygn. akt VIII P .../15, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego pozwany zaskarżył skargą kasacyjną.

W ramach pierwszej podstawy (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 45 § 1 k.p. oraz w związku z art. 8 k.p., „skutkujące pozbawieniem tytułu wykonawczego wykonalności”, pomimo braku wygaśnięcia zobowiązania, w sytuacji, gdy: – formalne dopuszczenie przez powoda pozwanego do pracy w dniu 23 czerwca 2014 r. nastąpiło od razu na inne stanowisko, tj. na stanowisko zastępcy dyrektora Departamentu Księgowości wskutek oddelegowania pozwanego od razu w dniu 23 czerwca 2014 r. – na podstawie art. 42 § 4 k.p. na okres trzech miesięcy – do wykonywania czynności zastępcy w Departamencie Księgowości; – kolejne oddelegowanie pozwanego w dniu 22 września 2014 r. – na podstawie art. 42 § 4 k.p. na okres trzech miesięcy – do wykonywania czynności na stanowisku zastępcy dyrektora Departamentu Księgowości; – kolejne oddelegowanie pozwanego w dniu 30 grudnia 2014 r. – na podstawie art. 42 § 4 k.p. na okres trzech miesięcy – do wykonywania czynności na stanowisku zastępcy dyrektora Departamentu Księgowości; - dokonanie przez ARiMR w dniu 3 lutego 2015 r. wypowiedzenia zmieniającego warunki pracy i płacy skarżącego, z propozycją stanowiska dyrektora Departamentu Księgowości (wypowiedzenie zaskarżone przez pracownika – sprawa sądowa w toku); – dokonanie w dniu 28 września 2015 r. przez powodową Agencję rozwiązania umowy o pracę z powodem w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p., które to działanie pracodawcy zostało uznane za niezgodne z prawem

prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego – VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 stycznia 2016 r. (VIII P .../15) – nie stanowiło wykonania przez ARiMR wyroku Sądu Rejonowego z 3 października 2013 r. (VIII P .../12) w zakresie przywrócenia T.Ł. do pracy na poprzednich warunkach.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie art. 385 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c. przez częściowe oddalenie apelacji, w następstwie pominięcia wiążącego charakteru prawomocnych orzeczeń – postanowienia Sądu Rejonowego – I Wydział Cywilny z dnia 13 marca 2015 r. (I Co ...), utrzymanego w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w W. – V Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 22 czerwca 2015 r. (V Cz ...), w których jednoznacznie zostało przesądzone, że Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie wykonała w sposób prawidłowy wobec T.Ł. wyroku Sądu Rejonowego z 3 października 2013 r., sygn. akt VIII P .../12, stanowiącego tytuł wykonawczy w niniejszej sprawie, a wskazywany przez Agencję „sposób wykonania” tego wyroku miał na celu obejście prawa. W powołanych prawomocnych, wcześniejszych orzeczeniach przesądzone zostało przez Sąd, że nie można zgodzić się z twierdzeniem Agencji, jakoby stanowisko zastępcy dyrektora Departamentu Księgowości było takim samym stanowiskiem jak stanowisko dyrektora Departamentu Zarządzania Nieruchomościami.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w W. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego; alternatywnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie w całości powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W., a także orzeczenie o kosztach całego postępowania przed Sądem I i II instancji oraz Sądem Najwyższym, według norm przepisanych, a także – orzeczenie o obowiązku zwrotu przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. na rzecz W. kwoty w wysokości 7.032 zł, zapłaconej w dniu 27 czerwca 2016 r. tytułem spełnienia świadczenia wynikającego z zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w W..

Na rozprawie przed Sądem Najwyższym pełnomocnik powoda wniósł o przekazanie sprawy do Sądu Okręgowego w W. jako właściwego rzeczowo sądu pierwszej instancji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Zgodnie z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli między innymi po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane.

Sąd Okręgowy ocenił, że spełnione zostały przesłanki przepisu art. 840 § 1 k.p.c., bowiem zobowiązanie objęte tytułem wykonawczym wygasło wskutek spełnienia świadczenia (przywrócenia na dotychczasowe warunki zatrudnienia) przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W., chociaż od razu delegowano pozwanego do innej pracy. Ponadto nie ma „następczej” możliwości egzekwowania zobowiązania wynikającego z wyroku przywracającego pozwanego do pracy w ARiMR wskutek rozwiązania stosunku pracy w trybie natychmiastowym z pracownikiem w dniu 28 września 2015 r.

Subsumcja ta wywołuje kontrowersje wywołane wielokrotnym i wielomiesięcznym kierowaniem przywróconego do pracy pracownika do pracy na inne stanowisko, nieuwzględnieniem przepisów szczególnych dotyczących Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. oraz kolejnym przywróceniem przez sąd pozwanego do pracy w ARiMR prawomocnym wyrokiem z dnia 27 stycznia 2016 r.

Stosownie do art. 2 i 7 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2137) Agencja jest państwową osobą prawną, która działa na podstawie ustawy i statutu, nadanego przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, w

drodze rozporządzenia. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2009 r. Nr 97, poz. 811) określa w § 3, że w skład centrali agencji wchodzi między innymi: 14) Departament Księgowości, 21) Departament Zarządzania Należnościami.

W ocenie Sądu Najwyższego w zaskarżonym wyroku nie dokonano adekwatnej analizy, czy warunki pracy w tych różnych departamentach są porównywalne w zakresie wymaganych kwalifikacji, a także, czy nowe warunki zatrudnienia odpowiadały kwalifikacjom powoda. Niewątpliwie stanowisko dyrektora departamentu jest różne od stanowiska zastępcy dyrektora.

Od 1 stycznia 2016 r. w myśl art. 9 ust. 3 i 4 ustawy o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kierowników komórek organizacyjnych w Centrali Agencji i ich zastępców powołuje i odwołuje Prezes Agencji, natomiast art. 9a ust. 1 stanowi, że powołanie na stanowiska, o których mowa w art. 9 ust. 4, jest równoznaczne z nawiązaniem stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy. Stosunek pracy na podstawie powołania, dotyczy przede wszystkim osób na stanowiskach kierowniczych, dyrektorskich i jest z natury swojej najbardziej nietrwałą formą stosunku pracy. W myśl art. 69 k.p. do stosunku pracy na podstawie powołania stosuje się przepisy dotyczące umowy o pracę na czas nieokreślony, z wyłączeniem przepisów regulujących: 1) tryb postępowania przy rozwiązywaniu umów o pracę; 2) rozpatrywanie sporów ze stosunku pracy w części dotyczącej orzekania o bezskuteczności wypowiedzeń oraz o przywracaniu do pracy.

Nawet pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy musi liczyć się ze specyfiką powołania. O ile w razie wadliwego rozwiązania tego stosunku prawnego może on uzyskać ochronę w postaci odszkodowania, o tyle stosowanie orzeczenia Sądu o przywróceniu do pracy musi być ograniczone do szczególnych przypadków, w których na przykład związek odwołania ze sprawowaniem funkcji w związku zawodowym nie budzi wątpliwości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., I PK 112/09, LEX nr 577682).

Zdaniem obecnego składu Sądu Najwyższego specyfika stosunku pracy na podstawie powołania, co do zasady, sprzeciwia się uwzględnieniu przez sąd roszczenia pracownika o przywrócenie na dotychczas zajmowane stanowisko. Wyjątkowo może to nastąpić w razie na przykład naruszenia art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1881), gdy rozwiązanie stosunku pracy związane jest ściśle z działalnością związkową, albo w przypadku naruszenia art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1875), gdy podstawą tego rozwiązania są zdarzenia związane z wykonywaniem przez radnego mandatu. Pracownik zatrudniony na podstawie powołania, który został przywrócony na dotychczasowe warunki pracy i płacy na podstawie prawomocnego wyroku sądu, może być, po reaktywacji stosunku pracy, zatrudniony przez organ odwołujący na innym stanowisku, odpowiednim ze względu na kwalifikacje zawodowe pracownika. Rozpoznając powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego (art. 840 § 1 k.p.c.), mocą którego przywrócono pracownika do pracy na poprzednich warunkach, sąd pracy zobligowany jest do uwzględnienia specyfiki stosunku pracy na podstawie powołania.

Ad casum T.Ł. był zatrudniony do 2015 r. na podstawie umowy o pracę. W przypadku przywrócenia go na stanowisko dyrektora jednego z departamentów po 1 stycznia 2016 r. musiałby być zatrudniony na podstawie powołania i mógłby zostać odwołany ze stanowiska, bez możliwości (co do zasady) przywrócenia na takie stanowisko. Te nowelizacyjne zmiany statusu pracowników ARiMR implikują ocenę, że ARiMR zachowała swobodę w obsadzaniu kluczowych stanowisk i mogła powierzyć pozwanemu inną pracę niż stanowisko dyrektora Departamentu Zarządzania Należnościami. Przesunięcie na inne stanowisko nie mogło jednak wynikać z arbitralnej decyzji dyrektora ARiMR, ale powinno być uzasadnione potrzebami pracodawcy lub jego sytuacją organizacyjno-finansową.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera adekwatnej analizy tych kwestii. Przyjęcie więc w zaskarżonym wyroku, że pozwany był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, mógł być wielokrotnie przesuwany na inne stanowisko bez podania przyczyny takiego działania, w oderwaniu od przepisów ustawy o

Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, mogło implikować wadliwą subsumcję.

Zwrócić też należy uwagę, że art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. jest przepisem procesowym, adresowanym do sądu, którego stosowanie opiera się na przesłankach materialnoprawnych. Powództwo wynikające z art. 840 § 1 k.p.c. jest środkiem merytorycznej obrony dłużnika, pozwalającym na zakwestionowanie wykonalności tytułu wykonawczego w drodze badania zasadności i wymagalności obowiązku tym tytułem objętego i w konsekwencji zawsze odwołuje się do przyczyn materialnoprawnych przez podstawy wymienione w pkt. 1-3 (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2017 r., I PK 343/16).

Co do zasady przywrócenie pracownika do pracy na poprzednich warunkach, stosownie do art. 45 § 1 k.p., oznacza, że pracodawca jest obowiązany zatrudnić go na takim samym stanowisku, jakie zajmował uprzednio, zapewnić mu możliwość wykonywania takiej samej pracy i za wynagrodzeniem zgodnym z obowiązującymi u tego pracodawcy przepisami płacowymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 1997 r., I PKN 326/97, OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 454). Obowiązek ten ciąży na pracodawcy pod warunkiem terminowego zgłoszenia przez pracownika gotowości niezwłocznego podjęcia pracy (art. 48 k.p.). W następstwie tych dwóch zdarzeń – wyroku przywracającego do pracy i zgłoszenia przez pracownika gotowości podjęcia pracy – następuje reaktywowanie stosunku pracy.

W warunkach gospodarki społeczno-rynkowej przywrócenie do pracy „na poprzednich warunkach” nie musi jednak zawsze oznaczać przywrócenia na to samo stanowisko. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 24 października 1997 r., I PKN 326/97 (OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 454), przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach oznacza, że pracodawca jest obowiązany zatrudnić pracownika na takim samym (a więc nie tym samym) stanowisku, jakie zajmował on uprzednio, zapewnić mu możliwość wykonywania takiej samej (a więc nie tej samej) pracy, za wynagrodzeniem zgodnym z obowiązującym u tego pracodawcy regulaminem lub taryfikatorem wynagrodzeń (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 2003 r., I PK 524/02).

Zdaniem obecnego składu Sądu Najwyższego konstatacje te dotyczą zwłaszcza sytuacji, gdy stanowisko pracownika uległo likwidacji, albo pracodawca znalazł się w upadłości lub likwidacji.

W przypadkach uzasadnionych potrzebami pracodawcy może on także zaraz po wykonaniu wyroku przywracającego pracownika do pracy na poprzednich warunkach, powierzyć pracownikowi, na podstawie art. 42 § 4 k.p., inną pracę niż określona w wadliwie rozwiązanej umowie o pracę, może też po przywróceniu do pracy dokonać wypowiedzenia zmieniającego warunki płacy lub pracy. Co więcej, po przywróceniu do pracy wyrokiem sądu ze względu na niezgodność wypowiedzenia z przepisami prawa, pracodawca może dokonać wypowiedzenia z powołaniem się na te same przyczyny, które leżały u podstaw poprzedniego wypowiedzenia, jeżeli nie były one w postępowaniu sądowym oceniane oraz zachowały aktualność w tym znaczeniu, że nadal stanowią uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2005 r., II PK 372/04, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 175). W wyroku z 18 grudnia 2006 r., II PK 150/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 33 Sąd Najwyższy stwierdził, że dopuszczenie pracownika do pracy na podstawie prawomocnego wyroku przywracającego do pracy na poprzednich warunkach oznacza wykonanie tego wyroku (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.), choćby tego samego dnia pracodawca powierzył pracownikowi wykonywanie innej pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p. i wypowiedział umowę o pracę (por. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2017 r., I PK 343/16).

Przepis art. 42 § 4 k.p. – stanowiący wyjątek od zasady określonej w art. 42 § 1-3 k.p. – zezwala pracodawcy (pod pewnymi warunkami) na czasową zmianę rodzaju pracy pracownika w drodze polecenia służbowego, bez konieczności stosowania przez pracodawcę wypowiedzenia zmieniającego, które podlega regułom wykładni oświadczeń woli. Do powierzenia innej pracy na podstawie art. 42 § 4 k.p. nie mają więc zastosowania przepisy o wypowiedaniu umowy o pracę. Powierzenie pracownikowi innej pracy w trybie art. 42 § 4 k.p. następuje w drodze polecenia pracodawcy i jest to czynność całkowicie odmienna od wypowiedzenia zmieniającego dokonywanego przez złożenie oświadczenia woli. Powierzenie innej pracy nie musi być dokonane na piśmie ani zawierać uzasadnienia, nie wymaga

uprzedniej konsultacji z reprezentującą pracownika organizacją związkową, a pracodawca nie ma obowiązku informowania pracownika o możliwości odwołania się do sądu.

Nie ulega wątpliwości, że Agencja naruszyła przepisy ustanawiające zakaz stosowania art. 42 § 4 k.p. przez okres przekraczający trzech miesięcy w roku. Doszło do trzykrotnego powierzenia pracownikowi innej pracy, a następnie wypowiedzenia zmieniającego, którego skutki zostały przerwane zwolnieniem dyscyplinarnym.

Powierzenie pracownikowi przez pracodawcę innej pracy niezgodnie z art. 42 § 4 k.p. może na przykład uzasadniać przyznanie zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2008 r., II PK 171/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 118). W pewnych sytuacjach pracownik przeniesiony do innej pracy może dochodzić odszkodowania na podstawie art. 471 k.c. (w związku z art. 300 k.p.), ale wówczas musi wykazać bezprawność czynu pracodawcy polegającą na niewykonaniu lub nienależytym wykonaniu zobowiązania (powierzenie innej pracy z naruszeniem art. 42 § 4 k.p.) oraz szkodę i jej wysokość, a także związek przyczynowy między zachowaniem pracodawcy a powstałą szkodą. Pozwany nie dochodził takich roszczeń, natomiast wskazywał, że trzykrotne powierzenie mu okresowo innej pracy zastępcy dyrektora w innym departamencie nie mogło być uznane za przywrócenie do pracy na dotychczasowych warunkach.

W tym aspekcie mogą budzić wątpliwości ustalenia zaskarżonego wyroku, że czynności pracodawcy dotyczące, już pierwszego dnia po dopuszczeniu do pracy, skierowania pracownika bez podania przyczyny na co najmniej dziewięć miesięcy do wykonywania na podstawie art. 42 § 4 k.p., pracy innej niż ta, której warunki pracownikowi dotychczas przysługiwały, następnie wypowiedzenie warunków pracy, a wreszcie rozwiązanie stosunku pracy w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p., są zdarzeniami, które nastąpiły już po restytucji stosunku pracy na podstawie wyroku z dnia 3 października 2013 r. i w wyniku wykonania tego wyroku.

Na rozprawie kasacyjnej pełnomocnik pozwanego wskazał, że prawomocnym wyrokiem z dnia 27 stycznia 2016 r., W. został przywrócony do pracy w Agencji, następnie zaś doszło do ponownego rozpoznania stosunku pracy.

Wobec złożoności stanu faktycznego i wielokrotnych modyfikacji stosunku pracy, powstaje kwestia, jaki okres należy poddać ocenie w aspekcie wykonania wyroku przywracającego pracownika do pracy. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1976 r., III CZP 18/76, stwierdzono, że zasadność powództwa z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w całości ocenia się według stanu rzeczy w chwili orzekania (OSNC 1976 nr 9, poz. 195). Powództwo z art. 840 k.p.c. ma charakter powództwa zmierzającego do wydania wyroku konstytutywnego. Wyrok taki przekształca istniejący dotąd między stronami stosunek prawny, przy czym wyrok wydany na tle art. 840 działa *ex nunc*. Celem zaś powództwa opozycyjnego jest udaremnienie możliwości przeprowadzenia jakiegokolwiek egzekucji na podstawie określonego tytułu wykonawczego. Stanowi ono zatem środek obrony przed egzekucją i dlatego powód w pełni osiąga cel związany z tym powództwem, jeżeli uzyska orzeczenie stwierdzające, iż tytuł został pozbawiony wykonalności. Dla obrony jego praw nie zachodzi zatem potrzeba ustalenia, w jakiej dacie nastąpiło wygaśnięcie zobowiązania. Każde powództwo bowiem zmierza do osiągnięcia ściśle określonego celu, a celem powództwa opozycyjnego nie jest ustalenie wcześniejszej daty utraty przez tytuł wykonawczy wykonalności. Wystarczy tu data uprawomocnienia się wyroku i dlatego nie zachodzi potrzeba wprowadzenia wyjątku od zasady wyrażonej w art. 316 k.p.c. Przy rozpoznawaniu sprawy należy rozważyć, czy w chwili orzekania zobowiązanie powoda rzeczywiście wygasło.

Zdaniem Sądu Najwyższego, rozpoznającego niniejszą skargę kasacyjną, kwestia prawidłowości wykonania wyroku z dnia 3 października 2013 r. nie mogła być uznana za bezprzedmiotową dopóki nie doszło do prawomocnego zakończenia stosunku pracy. Niewątpliwie kwestia przywrócenia dotychczasowych warunków pracy powinna obejmować analizę działań pracodawcy w początkowym okresie (pierwszych dniach) po zgłoszeniu pracownika gotowości do podjęcia pracy po korzystnym dla niego wyroku sądu. W wyjątkowych okolicznościach, gdy dochodzi do wielomiesięcznego kierowania pracownika do innej pracy niż przed wyrokiem sądu, analiza sądu powinna obejmować dłuższy okres i ustalenie, jakie przyczyny spowodowały przesunięcie pracownika do innej pracy. Zaaprobowanie przez sąd

tych przyczyn może uzasadniać pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, obejmującego wyrok przywracający pracownika do pracy.

W skardze kasacyjnej bezpodstawnie przy analizie przesłanek pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego określonych w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., skarżący przeciwstawia postanowienia, mające uzasadnić naruszenie art. 366 k.p.c.

Zdarzeniem, na którym oparto klauzulę wykonalności, jest tytuł egzekucyjny. Dłużnik nie może w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego zmierzać do wzruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia sądu stanowiącego tytuł egzekucyjny (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1972 r., II PR 372/72, OSP 1973 z. 11, poz. 222), ale może przeczyć treści innych tytułów egzekucyjnych, których nie chroni prawomocność materialna (*res iudicata*) czy zawisłość sporu (*lis pendens*). Powaga rzeczy osądzonej dotyczy tylko wyroków (postanowień co do istoty wydanych w postępowaniu nieprocesowym), a nie postanowień w kwestiach wyłącznie procesowych, a za takie należy uznać postanowienie dotyczące przymuszenia dłużnika – w drodze egzekucji sądowej – do wykonania prawomocnego wyroku (przez wyznaczenie dłużnikowi przez sąd terminu do wykonania orzeczenia i zagrożenie grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym terminie czynności nie wykonał – art. 1050 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2005 r., I PK 65/05, LEX nr 375675).

Z tego względu nie był słuszny procesowy zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 385 k.p.c. w związku z art. 365 § 1 k.p.c.

Reasumując – Sąd drugiej instancji uznał, że wyrok Sądu z dnia 3 października 2013 r. został wykonany, gdyż dłużnik spełnił wynikający z niego obowiązek, co według Sądu oznacza „wygaśnięcie zobowiązania” w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., a ponadto roszczenie o przywrócenie do pracy na dotychczasowe warunki stało się bezprzedmiotowe wobec zwolnienia dyscyplinarnego pracownika. Obie te kwestie, również przez brak analizy przepisów szczególnych dotyczących powodowej Agencji, nie okazały się uzasadnione i w tym zakresie zarzut naruszenia 840 § 1 pkt 2 k.p.c., jest uzasadniony, choć z inną argumentacją niż przedstawiona w skardze kasacyjnej. Nie był natomiast

uzasadniony zarzut naruszenia art. 8 k.p., który nie ma zastosowania przy ocenie, czy doszło do wykonania prawomocnego wyroku.

Uchylając zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i kierując sprawę do ponownego rozpoznania Sąd Najwyższy nie podzielił sugestii pełnomocnika pozwanego, iż z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia sądem właściwym do rozpoznania powództwa przeciwegzekucyjnego jest w pierwszej instancji sąd okręgowy, gdyż jak wyżej wskazano, nie jest uzasadnione traktowanie tej sprawy jako kontynuacji sprawy o przywrócenie do pracy i zastosowanie wartości przedmiotu zaskarżenia z takiej sprawy. Sprawa dotycząca powództwa opozycyjnego związanego z przeniesieniem na inne stanowisko pracy, wymagałoby wskazania, że spowodowało to utratę lub obniżenie wynagrodzenia, a także wskazania różnicy w wynagrodzeniu. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., II PK 368/15, LEX nr 2269087, zajęto już stanowisko, iż sprawa z zakresu prawa pracy wszczęta z powództwa pracodawcy o pozbawienie wykonalności wyroku przywracającego pracownika do pracy na poprzednich warunkach (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 48 § 1 k.p.) nie jest sprawą o przywrócenie do pracy w rozumieniu art. 47 § 2 pkt 1 lit. a k.p.c. i taką sprawę sąd pierwszej instancji (sąd rejonowy) rozpoznaje w składzie jednego sędziego (art. 47 § 1 k.p.c.).

W odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

kc